

Joachim Lütke­mann Benedictus Schemtei

Iudicii Metaphysici Minores Disputatio Quarta De Realitate Essentiae Extra Existentiam

Rostochii: Reusnerus, 1638

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729599337>

Druck Freier Zugang

R u. phil 1638
Joachim Luttermann
Benedict Schenker

JUDICII METAPHYSICI
MINORIS

DISPUTATIO QUARTA

DE

REALITATE ESSENTIÆ
EXTRA EXISTEN-
TIAM.

Affistente coelesti Numine,

Amplissimâ Facultate Philosophicâ consentiente,

In inçlytâ Academiâ Rostochiensi

placido Examine subjecta

PRÆSIDE

M. JOACHIMO LUTKEMANNO,

Demminensi Pomerano,

RESPONDENTE

BENEDICTO SCHEMTEI

CASSOVIA-HUNGARO.

In Collegio Unicornis Die 9. Maij

Horu Pomeridianu.

ROSTOCHII,

Literis JOHANNIS REUSNERI,

Anno M. DC. XXXVIII.

FRANCIA SIE T...
M...
D...

HEALTHY...
E...

M. JOACHIM...
L...

BENEDICTO...
L...

CA...

...

...

...

DE REALITATE ESSENTIÆ EXTRA
EXISTENTIAM.

§. I.

ENs nominaliter sumtum, ab actu & potentia præscindens, Objectum esse Metaphysicæ, in confesso est. Nec absq; ratione: Ens enim in isto statu scibile est per se. Scientia quippe naturas contemplatur; existant nec ne, nihil pensi habet. Hinc Ens definiendum erat, in ista præscissione ab esse potenciali & actuali sumptum. Nobis placuit illa quæ per non existentiam Ens descripsit. Malè id factum, an benè, præsentis est indaginis. Quæritur sc. An Ens in potentia sit Ens simpliciter. Sive: An essentia rerum ante existentiam seu productionem vera sint Entia & realia. Si de solo vocabulo lis est, eadem illi conditio fit cum nummo, valeat in unaquaq; scholâ pro imperio, ut hic in unaquaq; Republica. Sed & tua interest ô homo, novisse quid fueris, antequam eras. Poterat hæc controversia reservari ad istum locum, ubi utrumq; Entis statum, actualem & potentialem ex professo tractamus, sed ut salvetur definitio Entis, nec malè hic proponitur, etsi & ibi reperies, in judicando quæ te juvare poterunt. Meam sententiam ut in omni ita potissimum in præsentia materia, hac lege propono, ut tibi Lector benevole liceat abundare tuo sensu; me non offendes. Eam autem ut melius imbibas, nonnulla prælibanda propino.

§. 2. Prænotamus 1. *Objectum omne nostre cognitionis triplex esse. 1. Quod non existit, nec potest existere: ut aureus Deus. 2. quod non existit, potest tamen existere: ut Raphael, aliquis sc. Angelus qui non existit, nec unquam existet, existere tamen non repugnat: rosa item in hieme. 3. quod actu jam existit, ut Gabriel jam creatus, rosa in vere. Atq; hujus generis cum quædã sunt dependentia, quæ aliquando poterant non esse; unum improducibile & purissimæ actus à nullo dependens: Dependētia Entia duplicè habent considerationē, secundum esse existentia & secundū esse essentia. Vel: quatenus existunt, & quatenus ante productionē nō existunt, existere tamē erant possibilia.* In posteriori statu cōsiderata, ad mediã classē

pertinent; de quâ sola controversia est. Primi enim generis non-Entia esse; & tertij generis esse Entia realia, in propatulo est. Ea quidem, quæ existere non possunt, quatenus ab intellectu per modum Entis concipiuntur, Analogicè Ens rationis dicuntur: Vera tamen & realia non sunt, sed in se ficta & non-Entia. De objectis secundi generis dubitatur, an Ens reale dici mereantur. Nos ea, ne ignores, appellabimus *Entia possibilìa seu producibilia*, i. e. quæ nondum producta sunt, produci tamen possunt: producantur aliquando, nec ne, nihil ad rem.

§. 3. **Observamus 2. quadruplex esse Entium producibilium.**
I. Virtuale: quod non est aliquid esse ipsius rei, sed causæ: potentia sc. secundum quam res produci potest. Sic omne esse creaturarum dicitur in Deo esse virtualiter sic, uti esse caloris virtuale, est in Sole. Ita esse rosæ virtuale nihil aliud est, quam ipsum esse roseti, quod veris tempore potest producere rosam. **2. Objectivum**: quod nihil aliud est, quam esse aliquod relatum, vel ad intellectum; & dicitur esse cognitum; vel ad potentiam, & vocatur esse possibile. Ita infinita sunt producibilia, quæ non producantur actu; quæ omnia Deus & cognoscit, & producere valet. **3. Esse Essentiæ**, quod objectivi est terminus fundamentalis. Nam esse objectivum, dicit aliquam relationem transcendentalem, quæ fundatur in aliquo termino, Ente vel non-Ente. Id igitur, quod istam relationem fundat ad potentiam Dei productivam & ad cognitionem divinam, esse essentiæ appellamus. **4. Esse existentie**, est id quod acquiritur demum per existentiam. *Esse creaturarum virtuale* est ipsa æterna Dei essentia. *Esse objectivum*, quatenus est quid in ipsa Dei potentia, non differt ab esse virtuali: quatenus est quid in divino intellectu, rursus est essentia Dei æterna, quatenus representatione quadam ea continet res omnes. Cujus ratione illud esse objectivum, **Ideale** etiam dicitur, quia in intellectu divino cognoscente omnia producibilia sunt secundum ideas: quæ cum sint in Deo, non possunt esse nisi Deus. O infinitas pulchritudinis divinæ! **Quid aspectu jucundum est in mundo, quid gustatu dulce? quid auditu suave? quod non in Deo sit suavius, dulcius, jucundius? Felix cui id essentiarum pelagus**

lagus lustrare dabitur. Ad viam. *Quatenus esse objectivum consideratur ut aliquid extra Deum* est ratio esse essentiae ad intellectum divinum. Quomodo igitur esse producibile virtuale & objectivum realiter aeternum sit constat. Esse existentiae creaturarum aeternum dicit nemo, nisi cui delirare volupe est cum antiquorum Ethnicorum nonnullis, qui mundum ab aeterno fuisse, contenderunt. De esse essentiae controversia manet, an ab aeterno id Ens reale fuerit. Id autem esse essentiae quid sit, melius ut intelligas, nota; *potentia objectiva*, quae est potentia rei ad existendum, *duplicem esse terminum*; prior est ipsum Ens possibile, quod se habet ut objectum potentiae productivae: alter est existentia actualis extra causas. Ens illud possibile, ipsa rei essentia, seu ipsum esse essentiae est conceptus objectivus, qui respondet conceptui meo formali, & est, quamvis objectum non existat, imò etiam si nemo sit qui eum formaliter concipiat. e.g. Si hominem concipio sub ratione animalis rationalis; haec ratio sive natura animalis rationalis, quae id, quod est, sine meo conceptu est, & eam quam habet naturam, etiam nemine cogitante habet; est & manebit in natura, si actu nullus homo in mundo existeret, & dicitur essentia hominis. Et haec essentia rei ante productionem, nequaquam differt ab essentia rei post productionem. Non enim sunt duae res sed una. De hac inquam essentia quaestio est, non ut idealiter est in Deo, sed ut est objectivè extra Deum, ante creationem; Ens ne sit, an non-Ens.

§. 4. Prænotamus; Quoad prædicatum, reale accipi dupliciter. 1. Ut distinguitur contra Ens rationis, quod suum esse habet à fabricatione intellectus. 2. ut distinguitur contra non existens actu; quo sensu idem est cum actuali. In hac controversia sumitur priori sensu; ita ut cum quæras, an Ens potentiale sit reale; idem sit ac si quæras, an sit positivum quid extra mentis operationem, an verò citra mentis operationem omnino nihil, sive non-Ens. Rursus reale, ut opponitur ficto, aliquid dicitur vel *in se*, per denominationem intrinsecam; vel *ob respectum ad aliud*, per denominationem extrinsecam. In præsentì controversia quaeritur: num esse essentiae Entis potentialis realitatem in se habeat.

§. 5. His præmissis, quid nos, quid alij statuunt, proponimus
1. Sunt qui volunt Essentiam, præcisam ab existentia, propriam
realitatem non habere, sed habere realitatem suam tantum per
existentiam. 2. Sunt qui admittunt essentiam habere propriam
realitatem, negantes existentiam esse id ipsum, per quod essen-
tia formaliter dicatur realis. Addunt autem, quod realitas non
comperat essentia antequam existat. Atq; hi in hoc conveniunt,
quod Ens potentiale non dicat, statum aut modum positivum
Entis, sed quod præter denominationem extrinsecam, desumptam
à potentia agentis, nihil dicat quam negationem. i. e. non exi-
stentiam i. e. Ens potentiale non habere realitatem, nisi in causis suis:
et denominari potentiale denominatione extrinseca à causa; quod la-
teat vel in potentia efficienti, dum datur aliqua virtus, quæ id
actuare possit, quod nunc nondum est; vel in potentia materia;
dum hæc capax est ad recipiendam futuri Entis formam, ut cum
semen hominis dicitur potentia homo: vel dum in sua virtute
futurum Ens contineat, ut vitis uvas in hieme. Quicquid horum
Scorus, quicquid Thomas proponat, nos nõ movebit. Nobis pro-
positum est, sequi naturam. Sit itaq; nostra sententia: Esse essentia Entis
producibilis habet realitatem propriam non tantum in suis causis, sed in
se tanquam distinctum quid à sua causa. Adeoq; essentia rerum recte di-
cuntur aeterna. Quo ipso tamen non diffiteor, comparatione facta
ad Ens actu, Ens in potentia aliquo modo non-Ens dici; sicut &
creaturæ, comparatæ ad Deum non verè Entia dici merentur,
quamvis ob id non audiant verè non Entia.

§. 6. Percepti sententiam, perpende rationes. 1. A proposi-
tionibus aeterna veritatù: quales sunt; homo est risibilis, canis est
animal. Animal est corpus sensitivum. Hæ non possunt esse veræ,
nisi dicant aliquid reale. Nam quod non est Ens, id nec risibile,
nec animal, nec corpus, nec sensitivum erit. Exceptio. Veritas
æterna propositionum non denotat realem essentiam extre-
morum; sed extremorum duntaxat connexionem, necessa-
riam, fundatam, non in esse reali, sed potenciali. Et nihil aliud
dicit ante existentiam terminorum, quam hoc vel illud isti rei
necessarium esse quando erit. E. g. Veritas hujus propositionis:
homo est risibilis, non in hoc consistit, quod homo nunc sit vera
essen-

essentia, risibilitate prædita; sed quod in natura non possit esse nisi sit talis. Atq; ita veritas illa, intelligi potest absq; vero & reali esse essentia. Quo pertinet quod Thomas ait *i. p. quest. 10. art. 3. ad tertiam*: Ab æterno non fuisse veritatem in illis propositionibus, nisi quatenus erant objective in mente divina: subjective autem sive realiter in se non fuisse. Resp. Veritas propositionum æterna, hoc ipso quod denotare dicitur necessariam terminorum connexionem, fundatam in esse potentiâ, seu possibili, denotat simul realem extremorû essentiam. Ecce enim Syllogismû:

Quodcumq; non est Ens non est Animal: quia omne animal Ens est.

Homo ante productionem per te non est Ens.

Homo ante productionem per te non est animal. En. quod æternæ veritatis est, à te falsitatis arguitur.

Sed prævideo te reagentem, necessitatem, & veritatem istarum propositionum non esse absolutam, sed conditionatam, si sc. res est producta. & Esse animal est prædicatum ita essentiale homini, ut in æternum falsa sit hæc propositio: Homo non est animal. Falsa inquam est absolute & in æternum, etiamsi nullus unquam homo extiterit. Finge saltem conceptum hominis absq; conceptu animalis, erit homo sine sensu, sine motu, sine ratione, i. e. homo non homo. Falsa itaq; & hæc erit, etiam cum nullus homo existit: homo non est Ens. Dices: Homo ante productionem, qualis est homo, tale etiam est animal, tale quoq; Ens: putâ potentiale. Resp. Id ego non nego; sed quod potentiale esse, realitâ essentia ita destruat, ut defloratum esse, virginatam cum prædicatur de virgine, id nunquam concedo.

§. 7. Cum hoc argumento eandem vim obtinet, *illud ab ordine prædicamentorum desumptum*: Entia enim sunt sub certo prædicamento, Substantia vel Accidentis, sive existant sive non; Id quod nec differtur [Scheibl. l. 1. Met. c. 14. n. 98.] nec repugnabit ullus alius. Quod igitur verè vel substantia vel accidens, id etiam verum Ens; & quod non verum Ens, id nec substantia nec accidens. Nec quicquam promoveberis si dices: Ens potentiale ponit in prædicamento certo, eò quod esset in hoc vel illo prædicamento, si esset. Nihil inquam promoveberis: Nam rosa in hieme, ut ad speciale descendam, aut verè est in prædicamento aut

aut non; si non est, nec definietur, nec ejus scientia dabitur. Edatur fac tractatus de rosâ in vere, & definiatur inibi rosâ per Substantiam; Hic tuus tractatus non diutius veritatem tenebit quàm ver durabit. Circa hiemem autem illa veritas una cum rosis, ciconiis, & hirundinibus se abscondet. Assuefaciendi etiam pueri in scholis erunt ut interrogati, rosâ in quo sit prædicamentum noverint distinguere tempora. Si autem rosâ in hyeme verè est in prædicamento, verè etiam est vel Substantia vel Accidens: verè etiam, Ens est.

§. 8. II. *A cognitione & scientia divina:* Non quidem ita: Quodcunque ab æterno à Deo cognoscitur, id ab æterno est. Esse essentia ab æterno à Deo cognoscitur. E. Esse essentia ab æterno est. Nam & nos non sumus tam inconsiderati, ut fundamenti loco ponamus, id quod falsissimum est. Deus enim ab æterno non minus cognovit Creaturarum esse existentia, quam esse essentia, cum tamen creaturarum esse existentia ab æterno fuisse nemo nisi insanus dicat. Hunc autem sequentem nostrum agnoscimus:

Omne objectum contemplationis divina producibile est verum Ens & minimè non-Ens :

Omnis essentia nondum existens est objectum contemplationis Divina producibile. E.

Omni Essentia nondum existens est Ens, & minimè non-Ens.

Majorem probamus (1.) Quia illud objectum contemplationis divina producibile, aut est Deus, aut aliquid à Deo distinctum. Non est ipse Deus: quia aliud est cognoscens, aliud cognitum. Neque enim cum e. g. gemma in æternitate fundat relationem ad Deum scientem, secundum verum esse scientia; *Intellectio Dei* in æternitate gemmam cognoscentis est *reflexa*, quâ Deus seipsum cognoscit; sed *directa & terminativa*, quâ cognitio divina terminatur per aliud. Deus quidem se ipsum intuen- do, cognoscit optimè suam potentiam adeoque omnia possibilia in seipso, adeoque fons omniscientia est in Deo; nihilominus id in quo terminatur ista scientia, ipsum sc. objectum producibile est aliquid à Deo distinctum. Jam illud ipsum objectum, in quo terminatur contemplatio Dei, quid est Ens an non-Ens? Num

non-

non-Ens? Ergone Deus res possibiles ab æterno contempla-
tus, cum aliquas non actuare, aliquas actuare decrevit, easq; or-
dinavit, disposuit, circa mera non-Entia occupatus fuit? Erunt
itaq; Entia. *Dices:* Ens possibile e. g. gemma in æternitate fundat
relationem ad Deum scientem, secundum esse aliquod reale,
non quod adhuc jam habet, sed quod habere potest. Respond.
Sed quid si Deus non produxisset gemmam, aut etiam nullam
omnino rem? (ille enim ut sibi ipse sufficiens creaturis nõ eguit)
num Deus cum meris non Entibus conflatus fuisset? Sed de
hac instantia paulò post accuratius tecum agam. Accedo ad
probationem majoris secundam. Si Deus contemplatus fuisset ho-
minem creandum ut non-Ens; & postmodum eandem essen-
tiam humanam, ut Ens: insignis deprehenderetur; non dicam
enormitas in normâ primâ & universalissimâ, sed imbecillitas in
cognitione divina. Qui enim in contemplatione ab homine re-
moyet Entitatem; is remoyet simul esse substantiæ, corporis, ani-
malis, & omne omninò quod est hominis. *Exceptio.* Eadem vie
etiam probatur objectum cognitionis divinæ producibile esse
Ens existens, quia Deus non aliter præcognoscit creaturas fa-
ciendas, quam cognoscit factas: i. e. secundum esse existentia.
Resp. Nullo modo id concludi. Nam si Deus ab æterno esse
gemmæ considerat ut non existens, nulla oritur enormitas in
normâ ad normatum, quæ demum tunc orietur si id consideret
ut existens. Contrarium est si considerat illud ipsum esse ut non-
Ens. Neq; enim existentia ita est essentielle prædicatû ut essentia.
Quod autê dicitur Deum ita considerare creaturas faciendas uti
factas adeoq; ut existentes: id verum est ratione Dei præscien-
tis futura ut præsentia: non ratione rerum, ac si jam habeant,
quod Deus habituras prævidit. i. e. cum omnia Deo sint præsen-
tia sive futura sive præterita (Nam in Deo non est futurum &
præteritum) etiam cognitioni Dei æternæ semper præsens
fuit existentia Adami: sed recedendo ab æterno isto intuitu di-
vino, ad objecta terminantia quæ extra Deum, Deus essentiam
Adami non cognovit ut existentem. Deus prævidit existentiam
Adami: Conceptus tamen divinus non fuit: Adam existit; fuit

B

autem

autem hic : Adam est Ens: id enim & tunc verum fuit quamvis
Entitas illa nondum extiterit. Quod ut melius intelligas, finge
aliquam creaturam ab æterno fuisse creatam, id quod non est
impossibile, illius esse existentia esset objectum cognitionis di-
vinæ non tantum *in præsentia præsens*, sed etiam *præsens in re*; quo
modo non præsens est esse existentia rerum creandarum vel
saltem creari possibilem. *Dices*: Eadem planè ratione essentia
quæ est in creatura existente est objectum præsens & in scientia
divina & in re; essentia autem ante existentiam in re non est
objectum præsens sed futurum. Responsionem apodicticam
videbis inferius; nunc saltem illud inculco; essentiam Adami
non posse ita divelli à conceptu Adami, ut existentia: cuius rei
rationem hic adducere, occupavimus. Sequitur *majoris pro-
batio tertia*. Scientia Dei contemplantis Entia producibilia est
realis. E. & objecta realia. Novi equidem distinctionem Scho-
lasticorum inter *objectum* scientia divina *movens*, seu *primarium*, &
terminativum, seu *secundarium*. Objectum movens & primarium
est ipsa essentia divina; terminativa & secundaria sunt res crean-
dæ: quia hæc secundum Scholasticos non movent intellectum
divinum ad cognitionem sui, licet illum terminent. Specificatio
autem intellectus, aiunt, sumitur ab objecto non ter-
minativo, sed movente & primario. Et quidem facile admitto
istam distinctionem hoc sensu, quod Deus in se ipso videat suam
potentiam, adeoq; omnia possible, adeoq; principium omni-
scientia esse in ipsa divina essentia; ipsas autem essentias esse ob-
jectum quod terminet scientiam, cum scientia relationem dicat
ad scibile. Id autem quod terminare possint aliquam scientiam,
non habere putandum est per aliquam dependentiam, sed
habent in se, etiam si per impossibile nullus omnino intel-
lectus esset. Ut ut sit, realitas scientia sumitur potissimum
ab objecto terminativo. Alioquin etiam Entium rationis rea-
lis daretur scientia: quia objectum movens, ut terminum reti-
neam, phantasma sc. est aliquid reale.

§. 9. Difficillimum quod proposito argumento à cogni-
tione divina obstat, nunc tandem studiosè removendum erit. Est

autem

autem quod distingvi potest inter Ens in statu sumtū, & Ens sum-
tum in ampliatione. Majorem concedi de Ente in amplia-
tione non in statu. i. e. *Omne objectum contemplationū divina pro-*
ducibile esse verum Ens, non in statu, quasi nunc ante productionem
sit Ens; *sed in ampliatione,* quod scil. Ens sit post productionem
quod Ens sit possibile, i. e. quod nunc non sit Ens, possit autem
esse Ens. Resp. Propositionem veram esse in statu, à fortiori
demonstratur per ea Entia quæ nunquam actu producuntur.
Negari enim nequit, Deum multa posse producere, quæ nec
produxit nec producet nunquam e. g. speciem aliquam novam.
Negari porro nequit, istius speciei ideam esse in Deo, utpote
in pelago essentiarum infinito. Nunc colligo: ista nova spe-
cies (nunquam producenda respondens ideæ divinæ) aut Ens
est (in statu) aut non-Ens. Si prius habeo quod volo. Si po-
sterius. Idea istius speciei falsa est, quia in Deo idealiter ista spe-
cies est Ens; objectivè extra Deum non-Ens. Imò infinita
non-Entia hac ratione in Deo darentur idealiter; & quæ est idea
Entium fieret idea non-Entium. Et rursus, quæ ab æterno merè
ideæ non-Entium, post creationem fierent ideæ Entium.
Hæc omnia absurda. Potuit itaq; Deus ab æterno aliquid con-
siderare ut existens futurum, i. e. ut rem nunc non existentem,
quæ autem possit existere; non autem potest considerare ut Ens
futurum, id est, quod nunc non est Ens, potuit tamen esse Ens.
Quia potest quidem aliquid considerari ut existens & non exi-
stens, sed non ut Ens & non-Ens. *Dices:* Illud reale quod respon-
det ideis divinis est ipsum esse virtuale. Resp. Esse virtuale
nihil differt ab ipsis ideis. Deinde id ipsum esse virtuale
non potest salvam tenere suam realitatem, nisi aliquid reale re-
spiciat.

§. 10. Argumento à cognitione divina affine est illud à
scientiâ humanâ.

Omne objectum scientiæ realis est reale.

Ens potentiale est objectum scientiæ realis. Scientia enim
non attendit rei vel existentiam vel non existen-
tiam; modo res objecta sit reale aliquid. Hinc &
non nullus cum laude scripsit, de dente aureo. E.

Ens potentiale est reale.

B 2

Dices

Dices: Omne objectum scientiæ realis est reale, realitate vel vera & præfente, vel possibili & futurâ. Resp. Realitas futura non datur in mundo, quia realitas essentialium est æterna & independens. Realitas possibilis est vera realitas. Nam si non est vera, nec parit scientiam verè realem. Rectius ergo ita limitatur nostra propositio. Omne objectum scientiæ realis est reale, realitate vel actuali, vel potentiali, quod nos libenter concedimus, addendo tamen, potentialem realitatem esse veram realitatem, non fictam. Argumentum dum ducimus à scientia humana, nec hoc præteribimus, quod diversæ semper in scientiis sint quæstiones; *An sit, & quid sit.* Diversæ inquam non ratione, sed re ipsa. Unde nonnunquam, negatâ rei existentiam tractatur & investigatur ejus quidditas. Habet itaq; quidditatem sine existentiam.

§. II. Adducimus novum & III. à veritate rerum independente.

Quicquid est æternum & independens, illud est ante actualem productionem.

Veritas & realitas rerum est æterna & independens. E.

Veritas & realitas rerum est ante actualem productionem.

Minor probatur inde, quod veritas & realitas rerum antecedit & efficientiam & scientiam omnem.

Quicquid in se & per se jam determinatum, antecedit omnem efficientiam & scientiam, non dependet à determinatione aliâ.

Veritas & realitas rerum, in se & per se jam est determinata, & antecedit omnem efficientiam & scientiam. E.

Veritas & realitas rerum non dependet à determinatione aliâ, adeoque æterna est & independens.

Probamus minorem. Veritas & realitas essentialium e.g. humanæ, aut est determinata in & à se, aut à Deo. Si à Deo, in se v. indeterminata, tunc penes Dei libertatem fuit aliter determinare essentialium homin-

hominis, alia prædicata essentialia homini tribuere. Fac jãcreas, se hominem irrationalem, creasset hominem non hominem.

Nam *Omni homo est animal rationale.*

Homo tuus fictitiu non est animal rationale. E.

Homo tuus fictitiu non est homo.

Essentia itaq; hominis in se & à se jam est determinata antecedens omnem efficientiam & scientiam. Possibilitas enim & veritas non causatur ab intellectu divino, sed res possibiles & veræ sunt seipsis. Impossibilitas enim & veritas rerum esset, etiamsi per impossibile nulla esset vel potentia, quæ eam posset actuare, vel intellectu qui cognosceret eam. Non obstante quod potentiale respectum dicat ad potentiam, uti scibili ad scientiam. Neq; enim necesse est, ut possibili, actualis respondeat potentia; aut scibili, actualis scientia. Quod ut rectius intelligatur, demittimus nos ad possibile & potentiam naturalem. Multa in naturâ latent naturaliter efficii possibilea, quibus non respondet actualis potentia in natura. Ex pluribus unum recitabo ex Josepho Quercitano, qui in *defensione Hermeticæ disciplinae* c. 23. scribit, sibi Polonum quendam Medicum Cracoviensem fuisse cognitum, qui è plantis nonnullis & herbis, peculiari arte subtilissimos cineres paraverat, & singulos vitreis vasculis singulis accuratè indiderat; uni, rosa cineres; alteri, papaveris &c. Mox igni modici coloris admoto, è cineribus quasi revocaverit speciem plantæ, cujus isti erant cineres, partibus suis omnibus absolutam: quæ tamen remoto calore, in cineres sit relapsa. Hic effectus salvam tenet suam possibilitatem naturalem, si maximè nulla potentia naturalis existat in mundo, quæ eam possit actuare. Eodem modo omnis omninò rerum possibilitas antecedit omnem potentiam. Hinc prima ratio cur homo non repugnet esse, quærenda est in essentia hominis; & quod chymæra repugnet esse; in ipso conceptu chymære; non in potentia Dei. Hinc Philosophi maluerunt dicere, chymæram non posse produci, quam Deum non posse producere chymæram; ut sc. causa non quærat in Deo sed in objecto, quod repugnantiam involvit. Ita contrâ, quærenti, cur gemma verè possit produci, respondendum propriè est, quia gemma est talis essentia sive quidditas, cui non repugnat existere. Hic ut &

B 3

hoc

hoc obiter addā, vel cæcus videt hominē ab æternō, non ita esse nihil, ut chymæra. Ponunt alij tale discrimē: Nihilēitas seu negatio ista, quæ inest homini in æternitate, est negatio actus, non negatio causæ quæ potest ponere rem in esse: in chymæra autem est negatio & actus & causæ: interim convenire in hoc dicunt, quod utrumq; sit nihil seu non Ens. Verū quod negatio actus Entis tollat veritatem id est, quod in tota disputatione oppugnāvimus. Quantum verò ad præsens argumentum, nos arripimus tantum id, quod in confesso est, hominem ab æternō non esse nihil negatione causæ, quod sc. detur causa quæ cum possit actuare, quali destituitur chymæra; & quærimus. Unde sit quod homo non sit nihil negatione causæ; quomodo chymæra verè nihil est seu non-Ens. Ostendimus autem primam eius rei causam quærendam esse in ipsis conceptibus sive objectis. Ita patet quomodo possibilitas rerum, veritas & realitas antecedat efficientiam. Quod antecedit scientiam similiter facillè intelligitur. Deus quidem penitissimè potentias omnium causarum suarumq; ipsius cognitam habet: Et sic essentia divina est principale objectum movens cognitionem: Nihilominus Entia potentialia, quæ eandem cognitionem terminant, habent suam quidditatem & veritatem essentialē antecedentem istā cognitionem: Et ista quidditas & essentialis veritas ita intrinseca est rebus, ut eā Res haberent, etiā si nullus intellectus esset in mundo. Quod a deo verum est, ut etiam intellectus divinus verus dicatur inde quod naturis & quidditatibus summè sit conformis. Reducendo autem essentiam seu quidditatem e. g. gemmæ ad principium extrinsecum; intellectus divinus est norma tē esse gemmæ, & propter convenientiam cum divino intellectu, gemma quæ ab æternō vera fuit, deprehenditur esse vera: Quia intellectus divinus veritates omnes infallibiliter comprehendit. Sed hoc ipso quod intellectus divinus comprehendit rerum veritates, etiam illarum, quæ nunquam actuantur datur veritas, quæ est aliquid à Deo formaliter. Ita probavimus veritatum æternitatem atq; prioritatem, quam habent ante omnem & efficientiam & scientiam; nunc z. eandem probamus à duratione.

*Quicquid remoto influxu divino remanet, non dependet à Deo.
Veritas & realitas rerum remanet. E. Non dependet.*

Minorem non negabis, modo cogites, quod si Deus tollat totum genus caninum, existentiam quidem tollat, non veritatem, quidditatem & essentiam. Imò si omne animal sublatum esset è mundo, ratio tamen animalitatis, non sublata esset, quippe quæ adhuc realem fundaret scientiam.

§. 12. Additamenti loco adjungo prioribus IV. ab Entium gradibus. Essentiarum enim gradus & inæqualitas dependet non ab existentia, sed ab ipsa essentia. Jam:

Omne fundamentum graduum essentia est Ens verum & reale. Quodcumq; enim non est Ens, non potest habere aut fundare gradus Entis.

Essentia præcisa ab existentia est fundamentum graduum Entis. E.

Essentia præcisa ab existentia est Ens verum & reale.

Excipit Martinus Meurisse *Metaph. l. 1. q. 15. §. ad id autem:* diversitatem graduum quidem peti ab esse essentia; gradus autem istos diversos nec dicere nec facere realitatem nisi beneficio existentia, per quam sunt actu. Adeoq; reducendo hanc responsum ad formam, limitanda erit major. Gradus enim sunt vel *potentiales* vel *raales*. De gradibus realibus verum est quod illorum fundamentum sit Ens reale; de potentialibus id est falsum. Resp. Reale i. idem est quod actuale. Et tunc distinctio bona est; adeoq; falsa major hoc sensu: Omne fundamentum graduum potentialium est Ens reale i. e. actuale. 2. Reale idem est quod non fictum, ut nos terminum accipimus. §. 4. Et sic est vitiosa oppositio realis & potentialis, cum quod potentiale id ipsum etiam sit reale.

§. 13. Atq; hæ sunt illæ rationes, quibus commoti adhuc tenemus esse essentia extra existentiam esse verum Ens & reale; non aliquid diminutum, ut nonnullis loqui placet, quia essentia ita non diminuitur. Indignum quidem est homine Philosopho autoritatibus plus moveri, quam rationibus, ad declinandam tamen invidiam, memineris non paucos esse in Philosophia claros, quos nos imitati, Ens definivimus id esse, non tan-

tantum quod existat, sed cui existere non repugnat. Pende
quod etiam Scheibl. l. 1. *Metaph. c. 2. n. 17.* Subjectum Metaphy-
sicum Ens nominale statuat, quod ut sic sumtum ab actu essendi
præscindit. Si id verum est, quo jure Ens potentiale verum
Ens esse negabitur, cum veritas sit affectio Entis Metaphysici.
Audiatur Corn. Mart. p. 117. cum inculcat discrimen Entis nomi-
nalis & participialis: Nominale describit quod significet non
existentiam, sed potius essentiam rei quæ vel habeat vel habere
possit esse, non ut exercitum actu, sed in potentia, vel aptitu-
dine. Et addit, hanc distinctionem propterea diligenter ob-
servandam esse, ut ejus ope inter essentiam & existentiam di-
ligenter distingvere discamus, cum non solum illa, quæ sunt in
actu essendi, quæ suum esse jam possident, sive quæ jam existunt,
dicantur Entia; sed etiam illa quæ in natura sua & essentia con-
siderantur, sive existant, sive non. Hi sanè his locis idem di-
cunt quod ego, quicquid etiam aiant, de potentia objectiva
quando disputant.

§. 14. Argumenta huic nostræ sententiæ inimica numero
non pauca sunt; neq; enim qui contradicunt, pauci. Præcipua
enodabimus I. Quod maximè urget Mendoza; est desumptum ex
vi vocis potentiæ & potentialis: Quodcumq; enim dicitur po-
tentia tale, id simpliciter non est tale. Potentia enim negat
actum, & super negationem addit affirmationem possibilitatis:
ut Doctus in potentia dicitur, qui realiter non est doctus, potest
tamen esse doctus. Ens igitur cum potentiale dicitur, hoc ipso
Ens esse negatur. Resp. Potentia negat quidem actum, sed non
eodem semper modo. Potentia enim negat vel subjectum ipsum
vel aliquid subjecti; subjectum; ut cum existentia dicitur in po-
tentia, denotatur enim aliquid quod non existit, potest tamen
existere: Aliquid subjecti, ut homo doctus in potentia; ubi po-
tentia non negat ipsum hominem, sed aliquid hominis, puta
doctrinam. Ita cum Ens dicimus potentiale seu in potentia,
potentia non negat essentiam, sed aliquid essentiæ, puta exi-
stentiam. Dicitur enim Ens potentiale respectu non essentiæ,
sed existentia. Neq; enim accurate loquendo quicquam est in
poten-

potentia ad seipsum. Et inter duos conceptus distinctos, illius
soli respectu res potentialis dicitur, cujus est actualis negatio.
Insta: Ens in potentia; homo e.g. producendus in quidditativo
suo conceptu, ratione essentiae aut est in potentia, aut actu, ita sc.
ut existentia solum dicatur in potentia. Si prius: res salva est. Si
enim homo producendus in potentia esse dicitur ad es-
sentiam, hoc ipso nondum habet essentiam. Si posterius.
E. Aliquid existit, antequam existit. Quod enim actu est,
id existens est. Respond. Actus & potentia dicuntur respectu
existentiae. Adeoq; Ens in potentia ratione essentiae nec potest
dici potentia, nec actu. Sed ut aliquid tibi largiar, arbitror non
absurde Ens in potentia dici posse actu, si usus id admitteret. Nam
actus vel *immediate* opponitur potentiae, & *contradictorie* vel *me-
diatè* & quasi *contrarie*. Priori modo, ut potentia dicit, rem non
esse id quod dicitur, actus ait rem non esse, sed omnino esse
id quod dicitur. Atq; nihil aliud est quam negatio fictionis, pote-
rat vocari actus essendi. Hoc sensu, si essentia Raphaelis producenda
diceretur actu esse essentia; nihil aliud diceretur, quàm essentiam
& quidditatem Raphaelis non esse fictam. Si actus contrarie op-
ponitur potentiae, præter negationem potentiae ponit etiam
contrarium, existentiam. Contraria autem admittunt medium.
Hinc inter actum existendi, & potentiam existendi, dilatando distin-
ctionem ultra respectum ad existentiam, datur tertium, actus pu-
ta essendi vel ut receptu termino utar, actus entitativus. In forma
itaq; ad instantiam: Homo non est in potentia essendi. E. actu: con-
cedo de actu essendi seu entitativo, de actu existentiae nego. Ibi
enim datur tertium. *Dices.* Actus & existentia est unum idemque.
Resp. Negando ob datam distinctionem. Essentia est subjectum
existentiae, & potentiae ad existendum, quæ est aliqua privatio exi-
stentiae: Et potest consistere cum utraq; ut aer cum tenebris &
luce. Quamdiu itaq; essentia separata est à sua existentia, manet
adhuc essentia, i.e. tenet actum entitativum, sed istum actum non
tenet actu. Huic actui Entitativo, qui etiam actus essendi primus
dici potest, opponi potest actus essendi ultimus, sicut & Corn.
Mart. p. 17. existentiam rei describit per actum essendi ultimum.
Sed hæc melius ex doctrina de actu & potentia intelliges.

§. 15. II. Omne Ens aut est productum aut improductum. Si productum, est quoq; existens. Quia productio est existentiae. Si improductum, Est Deus: jam

*Omne Ens improductum, aeternum & independens est Deus.
Esse essentia creaturarum per se est improductum, aeternum & independens. E.*

*Esse essentia creaturarum est Deus: Adeoq; infiniti dantur
Dij, quod impium & blasphemum.*

¶. Non omne quod dependens dicitur, statim Deus est: Johannes enim est independens à Paulo, & substantia independens ab Accidente. Independentia autem quæ Dei est propria, dicitur ratione existentiae. Conceptus creaturarum quidditativus, qui ipsa essentia est, præscindit ab existere & non existere. Solius Dei esse est ipsum existere, adeoq; solus est independens in esse. Ita æternitas ut est duratio sine & principio carens, non est attributum Dei proprium, quia creaturam aliquam ab æterno in æternum existere nihil impedit. Longè aliter solus Deus æternus dicitur. Est enim æternitas, ut est Dei attributum proprium, juxta Boetium, tota simul & perfecta vitæ interminabilis possessio. Atq; completitur præter indefectibilitatem, perpetuum aliquod hodie, ubi non est futurum & præteritum. Qua quidem ratione absit, ut quicquam præter Deum dicamus æternum. *Dices.* Æternitas itaq; per nos erit affectio Entis. *R.* Est affectio Entis possibilis, non Entis simpliciter. Ens enim ut est subjectum Metaphysices præscindit ab esse actu & potentia; quod autem rei in præcisione competit, membris subjectis non debet repugnare. Entibus autem actualibus non competit æternitas. *E.* nec Enti simpliciter.

§. 16. III. Hac stante sententia, nulla creatura est creata, nec ulla potest annihilari. Essentia enim juxta nos per creationem nõ producitur, sed supponitur; & per interitum non annihilatur, ut enim producitur creatura, ita & abit in suã essentiam. Creatio autè est rei productio ex nihilo: Anihilatio cõversio in nihilũ. *R.* Ut non dicã vitiosè definiri, creationẽ per productionem rei ex nihilo: Anne enim creationis esset, si Deus ex lapidibus Abrahæ

mo

mo filios excitaret? Rectius vocabis eam constitutionem Entis (participialiter sumti) sine naturali dependentia ad materiã. Ut de his inquam nihil dicam, adhuc salvã nostrã thesi, creatio est progressus à non esse actuali, ad esse actuale; quod & per annihilationem amittit.

§. 17. Affine huic argumento est illud à generatione deductum: *Id à quo fit transitus in generatione, est non Ens; Ut patet ex definitione generationis.*

Ens in potentia est id à quo fit transitus in generatione. Ens in potentia est non-Ens.

¶. In Ente potentiali aliquid est Entis, aliquid non Entis. Entis est ipsa essentia, natura seu quidditas; non-Entis est negatio actus. Id igitur à quo fit transitus in generatione, si non-Ens esse dicitur, secundum se totum; falsum dicitur: si intelligitur, secundum illũ respectũ non-Ens esse, secundũ quem mutatur; verũ est quod dicitur; quis autem ille respectus sit, cum jam ipse videas, ego nihil addo.

§. 18. Illud quoq; obstare videtur, quod secundum nostram definitionem, Ens sit cui non repugnat existere. Jam naturæ destructæ individux, hujas sc. canis, albedinis &c. repugnat rursus existere. Non igitur natura & essentia extra existentiam Ens dici merebitur. Illa natura individua aut potest rursus reproduci, aut nõ potest. Si non potest, nos eam Ens esse, non pugnabimus; si potest, ut quidẽ nos arbitramur, cum Deus sit individuationis principium; Entis nomen isti naturæ non denegabimus.

§. 19. Plura adduci possent, quæ adducere omnia, nihil attinet. Illud in Coronide saltem declinabimus, quod bilem forsan alioquin non malitiosi in nos excitare posset. Si enim esse hominis ante productionem Ens reale, æternum & independens statuitur, multum pietati derogari videtur, evehì quod nihil est, & Christianam humilitatem destrui. Sed & hoc perpendas velim, humilitatem Christianam ad sui tutelam non indigere mendacio. Vilitas hominis non in hoc consistit, quod esse humanum ita à voluntate creatoris dependeat, ut five reali five brutalem assequatur naturam, tamen verus creetur homo; hoc Lector prudens vides etiam me non monente; Vilitatis

fatis tuæ longè alia fundamenta sunt. Natura tuæ ab æterno non repugnabat quidem existentia, penes Deum tamen in solidum est, hanc illi dare, & denegare; tollere & servare. Theologus est affere, doce, defende; nostrum esse nihil omnino fuisse, antequam fuimus; & nunc postquam sumus, si Deum esse cogitamus, humilis cordis esse, dicere, Deum esse omnia, nos nihil. Philosophus es? Essentiam Entis potentialis non-Ens dicere non potes, nisi simul omnem omnino naturam universalem ex Entium classe deturbes. Sic sentio, salvâ aliorum sententiâ.

Ad Præstantissimum & Literatissimum Virum Juvenem
BENEDICTUM SEMTEI Hungarum Dispu-
tantem de Realitate essentiæ extra
existentiam.

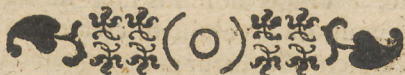
ANAGRAMMA

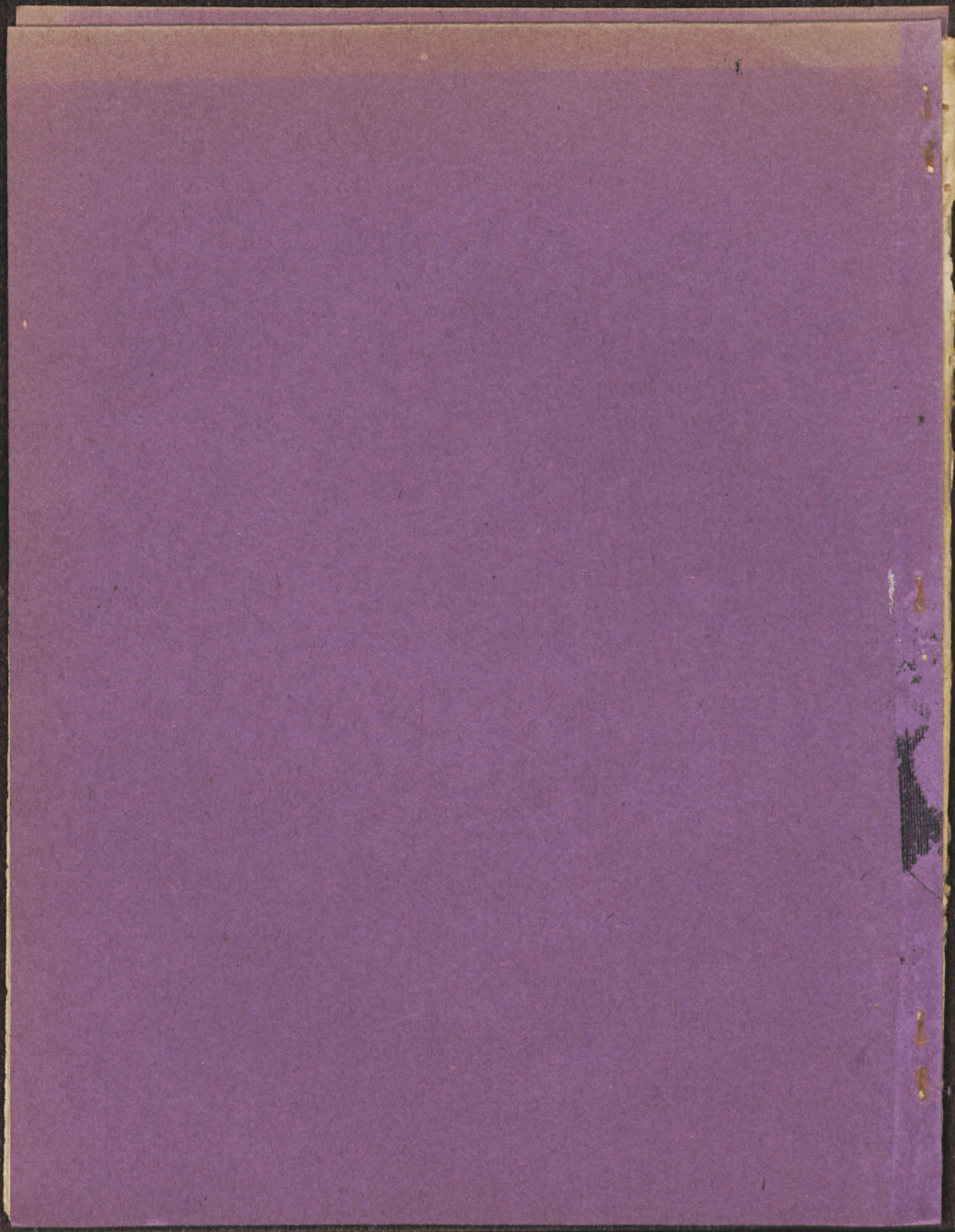
*Benedictus Semtei
Tu item benè disces.*

ἘΚΘΕΣΙΣ:

Hungara quotquot adhuc tellus permisit in orbe
Germano, Clarij, dulcia castra sequi,
Hi didicere bonas Artes benè, pluribus istud
Exemplis dictum clarius esse queat.
TU quoq; præfens ut dictare auagramma videtur
Pol benè item disces quæ Μετὰ τὰς Φύσικα.

PETRUS MEDERUS
Saxo-Transyl. M. Ph. P. L. G.

no filios excitaret? Rectius vocabis eam co
(participialiter sumti) sine naturali dependen
de his inquam nihil dicam, adhuc salvâ nostr
progressus à non esse actuali, ad esse actuale;
hilationem amittit.

§. 17. Affine huic argumento est illud à gene

*Id à quo fit transitus in generatione; est
ex definitione generationis.*

Ens in potentia est id à quo fit t^ransitus in

Ens in potentia est non-Ens.

¶. In Ente potenciali aliquid est Entis, aliquid
ipsa essentia, natura seu quidditas; non-Entis
Id igitur à quo fit transitus in generatione, si
tur, secundum se totum; falsum dicitur: si inte
illū respectū non-Ens esse, secundū quem muta
dicitur; quis autem ille respectus sit, cum jam
nihil addo.

§. 18. Illud quoq; ob stare videtur, quod si
definitionem, Ens sit cui non repugnat existe
struæ individua, hujus sc. canis, albedinis &c
existere. Non igitur natura & essentia extra ex
merebitur. ¶. Illa natura individua aut potest
aut nō potest. Si non potest, nos eam Ens esse;
si potest, ut quidē nos arbitramur, cum Deus si
principium; Entis nomen isti naturæ non dene

§. 19. Plura adduci possent, quæ adducere
net. Illud in Coronide saltem declinabimus, q
alioquin non malitiosi in nos excitare posset. S
nis ante productionem Ens reale, æternum &
tuitur, multum pietati derogari videtur, eveh
Christianam humilitatem destrui. Sed, &
velim, humilitatem Christianam ad sui tut
gere mendacio. Vilitas hominis non in
quod esse humanum ita à voluntate creatori
sive reale sive brutalem assequatur naturam, tam
homo; hoc Lector prudens vides etiam me non

